

๑

รายงานการวิจัย

เรื่อง

นิราศหนองคาย : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ประเด็นทางวรรณคดี
และประเด็นทางประวัติศาสตร์ของวีรกรรมปราบฮ่อ

Niras Nong Khai : Analytical Study in the Issue of Literature and History
of Prab Ho's Bravery War

วช.นค.

โดย

นายวัฒนา มุลเมืองแสน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย

๒๕๕๖

ชื่อเรื่อง : นิราศหนองคาย : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ประเด็นทางวรรณคดี และประเด็นทางประวัติศาสตร์ของวีรกรรมปราบฮ่อ

ชื่อผู้วิจัย : นายวัฒนา มูลเมืองแสน

ปีที่วิจัย : ๒๕๕๖

บทคัดย่อ

นิราศหนองคาย เป็นนิราศที่ได้ตีพิมพ์ขึ้นครั้งแรกเมื่อปีชกาล สัมฤทธิศก พ.ศ. ๒๔๒๑ แต่ถูกสั่งเก็บต้นฉบับเผาเสียทั้งหมดหลังจากออกจำหน่ายเพียงไม่กี่วัน^๑ ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในงานศิลปะทางการประพันธ์ที่น่าสนใจในหลาย ๆ ประเด็น ไม่ว่าจะเป็นทางศิลปะทางการประพันธ์ที่นักวรรณคดีไทยได้แบ่งประเภทของวรรณคดีไทยออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ คือประเภทที่ ๑ อันได้แก่ ร้อยกรอง คืองานประพันธ์ที่เน้นในเรื่องของสัมผัสวรรคตอน สัมผัสอักษร หรือสัมผัสสระ อันได้แก่ โคลง ฉันท์ กาพย์ และ กลอน และประเภทที่ ๒ อันได้แก่ร้อยแก้ว คืองานประพันธ์ที่ไม่เน้นในเรื่องที่ไค่กล่าวมา กล่าวคือเป็นงานประพันธ์ที่บรรยายไปตามวาทะหรือโวหารของผู้ประพันธ์ ได้แก่ นวนิยาย เรื่องสั้น บทความ เป็นต้น ซึ่งนิราศหนองคายนี้ จัดอยู่ในงานเขียนประเภทนิราศ ที่มีกฎเกณฑ์ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของการแต่งหรือประพันธ์นิราศคือ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเดินทางเป็นหลัก เป็นเรื่องของการจากนางอันเป็นที่รัก ซึ่งดูเหมือนว่าการขึ้นต้นที่ผิดไปจากสิ่งทีเรียกว่า "นิราศตามแนวขนบ" จะเป็นประเด็นที่ถูกยกยักให้เป็นประเด็นทางการเมืองเพราะถูกบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วยเหตุการณ์ที่ปรากฏในเนื้อหาของนิราศไม่พอใจในเรื่องราวที่นำเสนอในนิราศนี้นำมาเป็นหนึ่งในข้ออ้างเพื่อนำไป "เผาทิ้ง" โดยลืมนประเด็นอื่น ๆ ไปทั้งหมด เช่นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความไพเราะของสำนวนและลีลาภาษาของกวี รวมไปถึงแนวคิดที่เป็นประโยชน์อื่น ๆ

นิราศหนองคาย มีความสัมพันธ์กับ บันทึกประวัติศาสตร์ วีรกรรมปราบฮ่อ ซึ่งเป็นหนึ่งในกิจกรรมสำคัญในงานกาชาดของจังหวัดหนองคาย ที่มีการจัดการแสดงแสงสีเสียงอย่างอลังการยิ่งใหญ่ในทุก ๆ ปี และมีประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ดังนั้น นิราศหนองคาย มีชื่อของจังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีความพิเศษในหลาย ๆ ด้านเช่น เป็นจังหวัดหนึ่งเดียวในประเทศไทยที่มีลักษณะยาวเรียวยาวไปตามลำน้ำโขง เป็นจังหวัดที่เกิดมีเพลงประจำจังหวัดเป็นแห่งแรกของประเทศไทย เป็นจังหวัดที่มีวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยขึ้นเป็นแห่งแรกของประเทศไทย ดังนั้น การที่จำนำประเด็นสำคัญต่าง ๆ ที่ปรากฏในนิราศหนองคายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบันทึกประวัติศาสตร์ วีรกรรมปราบฮ่อมาศึกษาถือว่าเป็นสิ่งที่สมควรอย่างยิ่ง

^๑ กอวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ ภูมิศิลปากร.นิราศหนองคาย หลวงพัฒนพงศ์ภักดี (ทิม สุขยางค์). กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๔๔. หน้าค่านำ

ผลการวิจัยพบว่า

๑. นิราศหนองคาย มีประเด็นปัญหาในเรื่องของความคลาดเคลื่อนในด้านวรรณศิลป์ที่อาจจะเป็นความคลาดเคลื่อนโดยจงใจให้เกิดความคลาดเคลื่อน เพื่อสร้างแนวขนบทางการประพันธ์วรรณคดีประเภท "นิราศ" โดยผู้ประพันธ์ไม่มีเจตนาที่เกิดผลด้านอื่น ๆ เช่นผลประโยชน์ทางการเมืองโดยใช้วรรณกรรมหรือวรรณคดีเป็นเครื่องมือ หากแต่เป็นความตั้งใจของผู้ประพันธ์ในอันที่จะสร้างรูปแบบใหม่ทางการประพันธ์ประเภทนิราศ แต่ก็ยังมีประเด็นอื่นที่คงความเป็นวรรณคดีตามแนวขนบ เช่น มีการเดินทาง ความโศกเศร้าในใจกวี ที่ถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญในการแต่งนิราศ และการสรุปจบเรื่องยังถือได้ว่าอยู่ในรูปแบบของนิราศทั่วไป
๒. นิราศหนองคาย มีประเด็นที่สอดคล้องสัมพันธ์กับเรื่องราวใน วิกรรมปราบอสูร ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับความเป็นจังหวัดหนองคาย โดยเป็นการอ้างอิงเพียงแค่การคาดหมายที่จะยกทัพมาทางจังหวัดหนองคายเพื่อสมทบกับกองทัพที่ยกมาก่อนหน้านี้โดยไม่มีความสัมพันธ์ด้านอื่น ๆ กับจ.หนองคาย และประชาชนในจังหวัดหนองคายเพราะกองทัพดังกล่าวยกมาถึงเพียงจังหวัดนครราชสีมาและหยุดทัพอยู่ที่นั่น ต่อมาก็ได้ยกพลกลับกรุงเทพมหานครเพราะการศึกได้สิ้นสุดลงแลงโดยทหารไทยเป็นฝ่ายชนะ
๓. นิราศหนองคาย "มี" คุณคุณค่าและความสำคัญในด้านวรรณศิลป์ที่ไพเราะงดงามสละสลวย และมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่ควรค่าแก่การศึกษา